

Freimanis atkal un atkal ir ko teikt

✂ Linda Kilevica, "Kurzemes Vārds"

Kad vēl būs izrādes? Tas ir skatītāju galvenais jautājums Liepājas teātrim jau vairāku mēnešu garumā, jo muzikālās izrādes "Freimanis" biļetes acumirkli izķertas pat uz septembri. Tie, kam paveicās, jūtas kā loterijā vinnējuši. Un tie, kas jau noskatījušies, atzīst, ka trūkst vārdu, lai aprakstītu emocijas, jo šķietis – uz skatuves ir pats Mārtiņš, atkal un mūžam dzīvs.

LABS LIDOJUMS

"Tas, ka izrāde izpārdota, ir tikai Freimaņa nopelns. Tas parāda un pierāda to, cik ļoti cilvēkiem Freimaņa pietrūkst, cik ļoti par viņu vēl interesējas. Neko nezinot par izrādi, tik milzīga interese ir, tikai pateicoties tam," uzskata iestudējuma režisors Mārtiņš Kalita.

Izaicinoši bijis šo dullo, raibo dzīvesstāstu ar augšām, lejām un ko tik vēl ne iespējst pienācīgā izrādes garumā un tad uz skatuves "iedarbināt Freimaņa pasauli", taču ar brīnišķīgiem aktieriem un radošo komandu tas ir izdarīts.

Režisoram un aktieriem vācot materiālu un runājot ar M. Freimaņa līdzgaitniekiem, atšķirās atsevišķu faktu interpretācijas, katrs citādi vēstīja par vienu un to pašu notikumu. "Mērķis bija runāt ar cilvēkiem tagad, lai dzīvās sarunās nonāktu pie lietām, kas nav atrodamas arhīvos," saka M. Kalita. Viņš visvairāk domājis par to, kas notiek ar Freimani, nevis ar apkārtējiem cilvēkiem, tāpēc izrādē ir poētiski performatīvi mirkli, kas risināti caur dziesmām, bet ne koncerta estētiku. "Lai atrastu, kā viņš tās dziesmas ieraudzīja ikdienā. Jo viņš tā arī darija – sēdēja, skatījās uz pasauli un rakstīja to, ko jūt. Dziesmas ir daudz vairāk nekā tikai interesanti teksti un mūzika, viņš bija ielicis sevi iekšā. Freimanis tik ļoti piesaista cilvēkus ar to, ka viņš bija līdz galam patiess, uzdrīkstējās izklāt sevi ārā. Iespējams, klausītāji nesaprot, ko tieši viņš izklāj ārā, taču jūt, ka tas ir īsts," spriež režisors.

Freimaņa atveidotājs Valts Skuja nosmaida, ka tā esot gan, ka Liepājā uz ielas nāk klāt cilvēki un vaicā, vai nav pieejama lieka biļete. Par sevi un Mārtiņu domājot, aktieris teic, ka pats ikdienā vairāk ir pie zemes, bet ar šo lomu būt atrautam piecus desmit metrus virs zemes ir patīkami. "Labs lidojums – tāda ir sajūta. Mums ir kopīgas vērtības – draugi ir svarīgi. Katrs savu papildījumu un mierinājumu meklē kaut kur citur. Freimanis to visvairāk sajūta uz skatuves, bet otrs bija draugi viņam apkārt. Arī iestudējuma procesā visvairāk novērtēju cilvēkus, kas man palīdz, un draugi ir tie, kas uztur pie dzīvības, notic man, ļauj noticēt pašam sev," atklāj V. Skuja.

DZĪVĀKS PAR DZĪVU

Skatītāji zina, ka teātri sastaps versiju par Freimani, taču vēlas piedzīvot ilūziju, ka viņš ir dzīvs un iemiesots. Kāpēc? "Tas ir tāpat, kā mēs, piemēram, skatāmies ceļojuma vai aizgājušo radinieku fotogrāfijas. Redzamais nav reāls, taču mēs kaut kādā veidā viņus vēlreiz piedzīvojam,"

Valts Skuja (no kreisās), Agnija Dreimane kā Yana Key un Gatis Maliks Laura Reinika lomā atveido trio "F.L.Y" "Eirovīzijā" 2003. gadā ar dziesmu "Hello From Mars". Klausītāju vērtējums jau atkal pievīla Mārtiņa Freimaņa cerības uz atzinību.

uzskata M. Kalita. "Līdzīgi ir ar izrādi par cilvēku, kurš ir aizgājis, kurš bijis tuvs vai ļoti interesējis, iedvesmojis, palīdzējis. Tādā veidā vēlreiz var šo pārāgi atņemto kontaktu atjaunot un satikties vēlreiz."

"Tas, ka Mārtiņš ir dzīvāks par dzīvu pēc nāves, visiem ir skaidrs. Bet, vai tas ir mūsu nopelns vai viņa paša? Es domāju, ka primāri – viņa," saka Freimaņa tuva draudzene kopš Aizputes vidusskolas laikiem, dziesminiece un režisore Maija Kalniņa. Viņa atzīmē, ka laiks šobrīd ir ļoti straujš. Nesenā laikā daudz forši, populāri, iemīļoti mūziķi mūs pametuši, taču vien īsu brīdi esam par viņiem domājuši un sabiedrībai viņu aiziešana ļoti sāpējusi. "Ik pa laikam atceramies viņus, bet Mārtiņa gadījumā ir tāds fenomens, ka viņš nenodzīst vispār, tieši otrādi – turpina darboties ar jaunu jaudu, lai gan ir prom no mums 15 gadus. Atkal un atkal viņam ir ko teikt. Tā ir viņa enerģija labā tandēmā ar cilvēkiem, kuriem tas ir svarīgi. Ja tas nebūtu svarīgi, neviens neko nedarītu," domā Maija.

Viņasprāt, te nav runa par pāris draugiem, jo tas sen ir ārpus tuvāko kontroles. "Acimredzot veids, kā viņš dzīvoja un sevi izpauda, cilvēkiem ir ļoti nozīmīgs. Tas jau nav pienākums godināt vai uzturēt dzīvu piemiņu, bet mēs jūtamies ļoti īpaši Freimaņa ēterā, un tas ir par mums," pauž M. Kalniņa.

Vai tad, kad vairs nebūs laikabiedru, kuri var nepastarpināti stāstīt "toreiz mēs ar Mārtiņu...", arī turpināsies šis fenomens? Maija domā, ka tādi cilvēki ir interesanti un saistoši ļoti ilgi. "Mēs atceramies, stāstām un gribam zināt par Džimu Morisonu, Editi Piafu, jo viņu dzīve bija ārpus ikdienišķā, un tas vienmēr iedvesmo cilvēkus. Leģendas gribam uzturēt dzīvas tāpēc, ka tās bieži vien ir skandalozas personības, savukārt mēs bai-

dāmies būt īsti. Viņi mums it kā saka – ir okei, ka tu neesi pareizs. Tāpēc domāju, ka Mārtiņš dzīvos ilgi un iedvesmos cilvēkus būt patiesiem un īstiem," viņa saka. Jo leģendāras personības neatminas tāpēc, ka viņi dzīvoja skaisti un pareizi sakārtotas dzīvītes, bet tāpēc, ka šie cilvēki gāja ārpus visiem rāmjiem. "Vērtības cauri laikiem ir vienas un tās pašas. Mārtiņš Freimanis būs interesants kā čalis, kurš gāja pret straumi un nebaidījās būt tas, kas viņš ir, lai gan ne viss bija ļoti glīts pēc standarta," paredz Maija.

KULTŪRAS KODS UN IDENTITĀTE

"Valta Skujas izcilā aktierspēle lika noticēt, ka Freimis ir atgriezies un ir atkal uz skatuves ar savu tikai viņam raksturīgo uzstāšanās manieri," stāsta skatītāja Marita Kurčanova. "Bet pats galvenais, kas mani neliek mierā un tirda pēc izrādes noskatīšanās, ir tas – kā tik ļoti sabiedrīks, populārs, atpazīstams un publikas mīlēts cilvēks varēja būt tik vientuļš, nesaprasts un nesadzirdēts?! Varbūt frāze "pieaudzis cilvēks, pats ar sevi tiks galā" nekā neattaisno sevi, un mums kā sabiedrībai ir vairāk jāiesaistās līdzcilvēku dzīvēs un problēmās. Citreiz varbūt ar varu un piespiedu kārtā. Gluži kā māsa Ilze to izdarīja, bet diemžēl tam bija jānāk daudz, daudz agrāk."

Teātra zinātnieci Editi Tišheizeri iestudējums "Freimanis" *paņēma* tieši ar to, ka izrādes radītāji ir strādājuši ļoti smalki un gudri un necentās neko restaurēt – katram taču savs šaurs atmiņu leņķītis, tikko vienas acs platumā. "Tā runāja par talanta dabu. Harmoniski un patiešām laimīgi cilvēki mākslu nerada. Tas, kas paliek, kas uzrunā vēl pēc gadiem, nāk no, es nezinu, pašam savas elles," viņa saka. Recenzijā žurnālā "Teātra Vēstnesis" viņa ierakstīja,

ka nosaukums varētu būt ar mazo burtu, kā sugas vārds – freimanis...

"Man tas bija par radītāja vientulību, kurā cilvēki arī pēc gadiem aizvien no jauna ierauga savējo un kaut kā solidarietējas vai nomierinās, jo saprot, ka tā tas vienkārši ir, – "dienas kā sviedri, tu stāvi un dzied, viens pats visu laiku, bet nepietiek", pauž teātra zinātniece.

Arī kultūras pētniece un teātra kritiķe Vēsma Lēvalde norāda, ka personības, kas dzīves laikā bijušas populāras, kļūst par savas paaudzes kultūras kodiem. Tāpēc ir dabiski, ka cilvēki vēlas viņus saglabāt dzīvā atmiņā un savas izjūtas nodot arī nākamajām paaudzēm, jo tieši tā veidojas kolektīvā atmiņa, kas veido kopienas identitāti. "Tomēr es negribētu piekrist, ka tikai tie, kas aizgājuši jauni, kļūst par elkiem. Kad runāju ar studentiem, tad viņi gandrīz visi teātra vēsturē zina Ēvaldu Valteru, kurš nodzīvoja garu mūžu. Arī skatuves un kino interpretācijās pirmkārt piesaista šīs personas kaut kādā ziņā fenomenālās šķautnes, ne dzīves isums vai ilgums. Vienlīdz populāras ir izrāde par Freimani un izrāde par Smilgi," viņa skaidro.

Par slavenībām top arī grāmatas, taču kulta statusu biežāk iemanto skatuves versijas un filmas. "Grāmata ir individuāla saruna – autors sarunājas ar lasītāju, un te izpaliek kolektīvais emocionālais pārdzīvojums, ko noteikti sniedz laba izrāde vai filma. Tīri psiholoģiski tās ir kopienas sajūtas, kas jau atkal ietekmē mūsu sociālo identitāti, kultūras atmiņu. Ja mums nebūtu šādu izrāžu un šādu filmu, mēs kā tauta izšķīstu globālajā pasaulē daudz ātrāk. Turklāt kultūras identitātei ir milzīga nozīme, jo tā ir iespēja mazināt plaisu starp paaudzēm, kas 21. gadsimtā ir lielāka nekā jebkad straujās tehnoloģiju attīstības dēļ," norāda V. Lēvalde.■

Izaust puķīti pār dambi

Dreļļu segai ir sarežģīts steļļu iekārtojums, jo katram rakstam ir sava formula un aprēķins.

Sanita Liepiņa, "Talsu Vēstis"

Dundagas lietišķās mākslas kolektīvs ir samērā jauns – kopā vien dažus gadus –, bet Latvija par Ziemeļkurzemes dāmām jau dzirdējusi. Savulaik viņas bija autores sabiedrisko mediju labdarības maratona "Dod pieci!" tamborētajam 3×2 metrus lielajam banerim, bet šobrīd gatavojas izstādei, kurā būs apskatāmas sarežģītās dreļļu segas, Kurzemes ķēžu deķi un audu rakstotais galdauts ar saikli.

KLŪDAS NEATSTĀJ

Dundadznieces ir privilēģētas, jo mākslu var radīt (un radīt) pilī. Kad kolektīva vadītāja Sandra Dadze sākotnējo mūsu vēlās pēcpusdienas tikšanos pārliet uz pirmdienas rīta pusi, šķita, ka pie stellēm sastapsim tikai viņu. Taču mājīgi – pat darbadiena nav šķērslis, lai jau no oktobra dundadznieces cītīgi turpinātu darbu pie topošās izstādes.

Sandra pati šobrīd strādā pie Kurzemes ķēžu segas. Tā pelēki violetos toņos ar rozā, dzelteniem, zaļganīgiem un citu krāsu akcentiem. Raksts, kas veidojas segā, patiesi līdzinās ķēdei, un tieši tāpēc tā arī savulaik ieguvusi savu nosaukumu. Grāmata "Latvijas segas Latvijas tūkstošgadei" vēsta, ka "īpatnējās ķēžu segas visvairāk darinātas Ziemeļkurzemē, Ventspils puses pagastos".

"Nav tik sarežģīti, bet iet ļoti lēni," saka S. Dadze. "Šī manā mūža ir trešā sega, es tikai nesen esmu kļuvusi par audēju. Ķēžu segai ir četrus veidu raksti, un katru audēja ar krāsām pati veido segu – sakombinē pēc iespējām un varēšanas." Savukārt citās stellēs šobrīd top jau trešā dreļļu sega. To darina Sandras audzēkne, trīsdesmitgadniece, un viņai par to liels prieks. "Viņa nāk ar saviem bērniņiem – visi auž. Man prieks, ka kolektīvā ienāk arī jaunā paaudze."

Izstādei topošie darbi ir daļa no biedrības "Donedange" projekta "Izglītota, vesela un radoša Dundagas pagasta kopiena". Tajā vēl apsolīts, ka taps galdauti. Neaudējam procesu izskaidrot ir sarežģīti, atliks vien ar acīm izstādē apbrīnot to skaistumu. "Ar saikli līdz šim nebijām strādājušas," piebilst kolektīva dalībniece Aiva Šermukšne. "Ir sarežģīti, paminas ir pa divām vairāk un uzreiz divas arī jānospiež, nevis viena. Bet, kad iesāk, nav tik

Vienam no topošajiem galdautiem izvēlēta melna krāsa un veidojas skaists raksts.

traki! Un ātri var pamanīt kļūdas, ja nav nospiesta istā pamina. Tad ārdām ārā. Ja ir lielāks gabals, tad to darām pa vairākām – vienā steļļu galā viena, otrā otra un vēl viens tik spiež paminas un velk ārā. Vienam būtu grūti, jo tad vairākas stundas būtu jāarda. Bet atstāt un cerēt, ka kļūdu nepamanīs, nevar. Tad jau nemaz nevarētu pastrādāt. Tik daudz darba ieguldīts, kā tagad kļūdu atstāsi!"

Dundagas lietišķās mākslas kolektīvs ciemos aicinās ne tikai 26. aprīlī, kad paredzēta izstādes atklāšana, bet arī 11. aprīlī, kad akcijā "Satiec savu meistaru" mācīs reglānu (tērpa piegriezumu, kurā piedurknes ar plecu daļu veido vienu veselu gabalu – S. L.) no kakla.

PASAKAINI BRĪNUMI

Teorētiskās prasmes dundadznieces apguvušas pie tekstila tehnologa, dizainera Māra Maniņa, bet praktiski palīdz Velga Pavlovskā no Jaunpils amatu mājas. "Man prieks par viņām, tāda uzņēmība un apņēmība – bija vesels pulciņš, kas man apkārt grozījās. Ja bija kas nepareizi, to pāris stundās izlaboja. Priecājos par katru jauno kolektīvu! Ausānai jau vajag pacietību. Nevari uz pusstundu iesēties stellēs un skriet tālāk. Ir tā, ka iesēdies, un gribas vēl un vēl vienu strīpiņu, līdz atjēdzies, ka brīvdienās pagājušas astoņas stundas un mājās bail iet," smejas V. Pavlovskā. "Kaut kolektīvam nenoplaktu azarts, jo ausānas tehniku ir vēl daudz!"

Atbildot uz jautājumu, vai Dundagas audējas izvēlējušās sarežģītu darbu, V. Pavlovskā atzīst: "Dreļļu sega ir viena no grūtākajām iekārtojuma. Kurzemes ķēžu segai varbūt iekārtojums nav grūts, bet aust ir sarežģīti, jo rakstu veido pats savā galvā un zīmē uz papīra kompozīciju. Ar divām pamīnām un krāsām strādājot, var izaust pasakainus brīnumus, veidojas ļoti skaisti raksti. Ir grūti, jo tādas puķītes un žodziņi

Sandras Dadzes pirmā iesāktā Kurzemes ķēžu sega jau pusē, viņa cer, ka izdosies to drīz pabeigt, jo līdz izstādes atklāšanai aprīļa beigās jāiespēj vēl viena.

TERĒZES MATISONES FOTO

jāsaliel kopā ķēdēs, jānāk saskatīt, ko ar ko un kādā veidā. Tur ir īpatnības, es pati veselu mēnesi nomocijos, kad tikko iesāku. Ir tāda dziesma "Puķīte pa dambi". Kā es meitenēm smeļoties teicu, ir jānāk to puķīti uzlikt uz tā dambjā virsū. Ja izdodas, tad sega aužas."

Savukārt dreļli pēc izzīmēta raksta aust esot viegli, bet ir sarežģīts steļļu iekārtojums, jo katrai raksta daļai ir sava formula pēc nītim, kas jānāk ielikt. "Tam, kas to dara pirmo reizi, tiešām grūti, man jau tas liekas nekas. Bet viņas visu ir apguvušas, ļoti centās un mācījās." Velga smejas, ka būtu laimīga, ja varētu dzīvot Dundagā un aust, jo tur ir Pāces vilnas fabrika. "Ar visām krāsām pārejām, skaistajām dzijām... Tas ir kaut kas vienreizējs! Vispār jau labi, ka esmu tik tālu, jo naudas maks būtu tukšs."

IKDIENAS UZRAUDŽĪBA

Pieteikties projekta finansējumam, kas ļauj apgūt jaunas prasmes, audējas iedrošinājusi Gunta Abaja no biedrības "Ziemeļkurzemes biznesa asociācija", jo saskatījusi, ka idejai būs auglīgs rezultāts. Projekts "Izglītota, vesela un radoša

Dundagas pagasta kopiena" ieguva Lauku atbalsta dienesta un Zemkopības ministrijas atbalstu. "Viņas līdz šim auda varbūt vienkāršākas lietas, bet gribējās apgūt ko sarežģītāku un piesaistīt meistarus, stelles vairāk iekārtot. Tas arī veiksmīgi īstenots," skaidro G. Abaja. Biedrība "Donedange" organizēja ne tikai ausānas teorētiskās un praktiskās nodarbības, bet arī citas tradicionālo amatu, kultūras mantojuma un veselīga dzīvesveida mācības, cepot sklandrausus, gatavojot dabīgos skrubjus un aizvadot tradicionālo danču nodarbības. Kas interesanti, lai nokļūtu "Ziemeļkurzemes biznesa asociācijas" kabinetā, ir jāpaiet garām vairākām stellēm, tāpēc G. Abaja smeļoties saka, ka šis ir projekts, ko viņa uzrauga visu laiku, – audējam nav variantu. Darbs vēl procesā, bet ik dienu var redzēt progresu un to, cik skaisti darbi top. "Man žēl, ka es pati nedrīkstu iesaistīties. Pirms projekta es pati kādu lupatu deķi esmu uzaudusi, un, saprotot, ka process ir iesaistošs un prasmes attīstošas, bija skaidrs, ka atbalsts ir jādots. Tāpēc tikai priecāsimies, ja kaut kur vēl mūsu darbības teritorijā būs šādas iniciatīvas." ■

Nacionālie dārgumi priecē kurzemniekus

✍ Ieva Vilmane, "Saldus Zeme"

Latvijas kultūras kanonā iekļautajam gleznotājam Janim Rozentālam 18. martā palika 160. Viņa dzimtajā pusē Saldū par svinību epicentru kļuva jubilāra vārdā nosauktais muzejs.

18. martā Jaņa Rozentāla Saldus vēstures un mākslas muzejā pasniedza jubilāra vārdā nosauktu Saldus novada pašvaldības mākslas prēmiju – 2000 eiro. Muzeja ilggadēju sadarbību ar mākslinieka pēctečiem uzsvēra Anša Rozentāla personālizstādē "Rozentāls par Rozentālu", muzeju pamatdarbībai veltīja trīs zinātniskus lasījumus.

Saldus iedzīvotājiem un ciemiņiem sarūpēta arī ekskluzīva dāvana – līdz nākamā gada martam Saldus muzeja kompleksā, Rozentāla darbnīcā "Sapņu tornis", apskatāma Latvijas Nacionālā mākslas muzeja (LNMM) Rozentāla darbu izstāde. Vietējā kultūras dzīvē notikumu dēvē par episku, jo līdz šim nacionālie muzeji Saldū deponējuši ne vairāk par dažām lietām.

Pirms interesenti uzzināja vēsturiskas un mākslinieciskas nianšes par atvesto izlasi, Saldus muzeja direktore Agrita Ozoliņa pievērsās abu institūciju sadarbībai: "Manuprāt, šajā virzienā vajadzētu iet arī citiem nacionālajiem muzejiem. To krātuvēs ir augstvērtīgi darbi, taču visus izlikt nekad nav iespējams. Lai tos redzētu pēc iespējas vairāk cilvēku, nacionālie muzeji varētu sadarboties ar akreditētiem muzejiem reģionos un arī tur rādīt savu krājumu."

MĀKSLINIEKA ATVĒZIENS

LNMM krājumā glabājas aptuveni 150 Rozentāla gleznu un vairāk nekā 100 grafiku. Pēc saldenieku izvēles izstādei sagatavoti vienpadsmit darbi. Tie ieskicē mākslinieka radošo atvēršanos – no studijveida darbiem līdz lielformāta kompozīcijām, no nacionālā realisma līdz simboliskiem, arī nacionāli romantiskiem motīviem.

Izlasē redzama Saldus apkaime un cilvēki, tāpēc tā sveicina pilsētu 170. gadskārtā. Saldenieki uzņēmies atbildību par hrestomātiskiem darbiem, piemēram, "No kapsētas" (1897), "Teiksma" (ap 1897), "Parka ainava ar fauniem" (1900). Tie rādīti Francijā, Somijā, Igaunijā un citās valstīs, taču Rīgā glabājas apmeklētājiem nepieejamā krājumā. Tas nozīmē, ka Kurzemes mazpilsētā nonākuši darbi, kurus Rīgā izlikt reti.

Izstādes atklāšanā LNMM Kolekciju un zinātniskās izpētes nodaļas vadītāja, glezniecības kolekcijas glabātāja (18. gs. – 20. gs. 1. puse) Aija Brasliņa atzina, ka izlases atvešana uz Saldū ir liels notikums arī rīdziniekiem: "Tā likusi mums pārskatīt mantu savā krājumā, dažu bildi sakopt, lai iznācienš gada garumā būtu drošs un baudāms. Pirms desmit gadiem plaši svinējām Rozentālam 150. Toreiz lepojāmies, ka viņš bija pirmais latviešu vizuālās mākslas pārstāvis, kura jubilejas gadu UNESCO apstiprināja par starptautiski svinamu. Toreiz Saldū varējām deponēt dažas mazas glezniņas, bet šoreiz atsūtījām ievērojamu izlasi.

Tas smagsvars ir figurālā kompozīcija "No kapsētas". Tās dēļ, starp citu, varam vēl vienu jubileju piesaukt – 1896. gadā

LNMM gleznu restauratore vecmeistare Dita Murziņa ar sāna gaismu pārbauda, kā gleznas izturējušas transportēšanu no Rīgas uz Saldū.

J. Rozentāla Saldus vēstures un mākslas muzeja mākslas speciāliste Ilze Plūge izpako uz Saldū atvesto Rozentāla darbu izlasi.

Rozentāla gleznu izlases atklāšanā Latvijas Nacionālā mākslas muzeja vadošā pētniece Aija Brasliņa pastāstīja, pa kādiem ceļiem muzejā nonākušas Rozentāla gleznas.

IEVAS VILMANES FOTO

ši glezna reizē ar Rozentāla diplomdarbu "No baznīcas" tika izstādīta Latviešu etnogrāfiskajā izstādē Rīgā. [Pēterburgā studējošo latviešu mākslinieku un mūziķu pulciņš] "Rūķis" tajā pirmo reizi savas tautas priekšā parādījās kā spēks un apliecināja, ka mūsu nacionālā māksla ir veidojama un pietiekami daudz personību to var izdarīt. Man šķiet, ka ar šīm abām gleznām Rozentāls ieguva kapitālu, lai kļūtu par tautas pirmo mīlestību." Statistika liecina, ka attieksme pret mākslinieku nav mainījusies. 2016. gadā viņa 150. jubilejas izstādi LNMM apskatīja vairāk nekā 57 000 cilvēku.

Aijas Brasliņas ieskatā Rozentāla diplomdarbs "No baznīcas" ir mūsu nacionālpatriotiskā altārglezna. Krīzes gadījumā tā būtu jāglābj vispirms. Saldus izstādes apmeklētājus viņa aicina ievērot, ka diplomdarbā augstu novērtēti motīvi redzami arī uz Saldū atvestajai gleznai "No kapsētas". Ievērošanu tā pelnījusi arī sava oriģinālā ietvara dēļ – masīvkoka rāmis kopā ar gleznu sver 25 kilogramus!

GLEZNU CEĻI – LĪČU LOČU

Savu stāstījumu par deponētajiem mākslas darbiem Aija Brasliņa salīdzināja ar emocionālu pastaigu cauri laikiem, jo ne katras gleznas nonākšana LNMM krājumā bijusi vienkārša un saprotama. Ceļus mainījušas sabiedrības pārmaiņas, politiskās varas pārdale, mākslinieka ģimenes finansiālās vajadzības.

Katra glezna esot runīga laikmeta lieciniece. Piemēram, strādājot ar Saldū izveidotu izlasi, zinātniece daudz domājusi par Pēterburgā skoloto jauno censoni, kurš seko "Rūķa" ideāliem un atgriežas dzimtajā pusē. "Rozentāls ir no tiem, kas vismaz mēģina. Ar visu savu sajūsmīgo personību un dabu. Mums ir skaidrs, ka ilgāk par pāris gadiem viņš savā "Sapņu tornī" nenoturējās un devās Rīgas virzienā," atgādināja viešņa.

Savā stāstījumā viņa uzkavējās arī pie izstādēm, kurās Rozentāla darbus iekļāva gan dzīves laikā, gan pēc nāves. Šodienas pētnieki ieskatās katalogos un izstāžu fotofiksācijās, lai precīzāk aptvertu

mākslinieka mantojumu un uzietu pēdas pazudušiem eksemplāriem. Sevišķi viņa izcēla mākslinieka dēla Miķeļa sarīkotu un kritiķu peltu izstādi. "Tajā bija 217 darbu. Izpelnījās kritiku, ka par daudz eklektiska un nevajadzēja atšķaidīt Rozentāla būtību ar visu, ko vien varēja izstādīt. Toties mēs gavilējam, jo Janis Ozols nofotografējis pilnīgi visu izstādi un attēlu aizmugurē mēģinājis atšifrēt nobildēto," pētniece pasmaidīja.

Izstādes atklāšanā ar zinātnisku lasījumu uzstājās arī Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas institūta direktore Kristiāna Ābele. Viņa godināja pirms dažiem mēnešiem mirušo kolēģi Intu Pujāti – Latvijā vienu no zinošākajām "rozentālistēm". Sadarbībā ar I. Pujāti Saldus muzejs izdevis vairākus novadnieka dzīvei un daiļradei veltītus izdevumus. Savukārt Saldus muzeja vēstures speciālists Guntars Tenne interesentus iepazīstināja ar Saldus muzeja pirmo pārzini Martu Vēju, kas Saldū pirmais izveidoja Rozentāla darbu ekspozīciju. ■

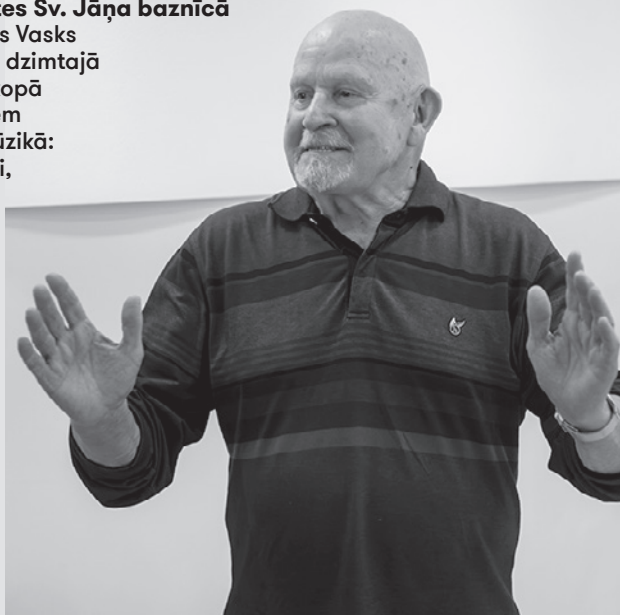
Mūzika

◊ No 10. līdz 12. aprīlim koncertzālē “Lielais dzintars” Liepājā četrus koncertos skanēs Baltijas Mūzikas dienas. Programmās “Kairos/Chronos” ar Liepājas Simfonisko orķestri, “Vēstules jaunam dzejniekam. Latvijas Radio koris”, “Pagriežot laiku” ar “Ensemble for New Music Tallinn” un klausīšanās seansos “Spoku straumes” dzirdēsīm Baltijas un Ziemeļvalstu komponistu interesantākos darbus.

◊ 10. aprīlī **Rojas kultūras centrā, Dundagas pilī un Kolkas tautas namā** izskanēs viens no VI Latvijas Orķestru asociācijas festivāla koncertiem.

◊ 16. aprīlī **Aizputes Sv. Jāņa baznīcā**

komponists Pēteris Vasks
80. jubileju svinēs dzimtajā
pilsētā koncertā kopā
ar saviem ciešajiem
domubiedriem mūzikā:
Latvijas Radio kori,
kamerorķestri
“Sinfonietta
Rīga” un
diriģentu
Sigvardu Kļavu.
Izskanēs gan
kormūzikas
opusi, gan
vokāli simfoniskie
darbi.

◊ 17. aprīlī
Talsu kultūras centrā –
Andra Bērziņa
solokonzerts
“Svētvakars”.

◊ 18. aprīlī koncertzālē “Lielais dzintars” Tbilisi Operas un baleta teātra ansamblis “Suliko” sniegs programmu, kas atspoguļo gruzīnu mūzikas vēsturi no arhaiskiem darbiem līdz mūsdienu operām un pilsētas romāncēm. Ansamblis pievērsīs īpašu uzmanību polifoniskajai vokālajai mūzikai, kas iekļauta UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā.

◊ 18. aprīlī Saldus novada **Kalnu kultūras namā** Annas Dribas un Agra Riča koncerts “Ar dziesmu apkārt pasaulei”.

◊ 19. aprīlī **Saldus Mūzikas skolā** Saldus senioru akordeonistu ansambļa “Akords” 15. jubilejas koncerts.

Citas lietas

◊ 2. aprīlī Saldus novada **Druvas kultūras namā** Tautas deju ansambļa “Kursa” un draugu koncerts “Tūdaliņ, tagadiņ pastalnieki dancos!”

◊ 5. aprīlī **Saldū, jaunajā laukumā starp Striķu un Lielo ielu**, kultūras un atpūtas pasākums ģimenei “Brīnumainās Lieldienas”.

◊ 5. aprīlī **Zirgu salā pie Dabas mājas Liepājā** varēs svinēt Lieldienas izzinošā svētku pasākumā “Lieldienām pa pēdām!”. Īpašu svētku noskaņu radīs Liepājas Leļļu teātra izrāde “Kad mežā valdīja zaķis”, varēs izbaudīt Lieldienu svinēšanas tradīcijas, krāsot un ripināt olas, piedalīties radošajās darbnīcās, spēlēt aizraujošas spēles, iesaistīties dažādās atrakcijās un vizināties zirga pajūgā.

◊ 6. aprīlī **Brocēnu Mežaparkā** Lieldienu superjampadracis.

◊ 10. aprīlī **Talsu Galvenajā bibliotēkā** – Aleksandra Pelēča literārās prēmijas pasniegšana.

◊ 11. aprīlī **Pastendes kultūras namā** – tautas deju koncerts “Pa taciņu mazu”.

◊ 11. aprīlī **Brocēnu kultūras centrā** Saldus novada deju kolektīvu tradicionālais koncerts “Saldus sadancis”.

◊ 11. aprīlī Saldus novada **Gaiķu tautas namā** līnijdejoņtāju sadancis.

◊ 17. aprīlī **Brocēnu kultūras centrā** deju koncerts “Raimonds Pauls, deja un mēs”. Piedalās Tautas deju ansamblis “Kursa” un tā studija, kā arī Saldus vidējās paaudzes deju kopas “Kursa” un “Bandava”.

Teātris

◊ 2. aprīlī **Talsu kultūras centrā** – leļļu teātra izrāde “Kad mežā valdīja zaķis.”

◊ 4. aprīlī **Sabiles kultūras namā** – Mikus Krastiņa jauniešu teātra izrāde “Dzelzs Magnolijas”.

◊ 5. aprīlī **Rojas kultūras centrā** – Rojas amatiereteātra pirmizrāde – G. Drezova luga “Kāzas Bazūnēs”.

◊ 9. aprīlī **Talsu kultūras centrā** – Donalds Čērčila skatuves komēdija “Traki laba diena”, Dž. Dž. Džilindžera iestudējums.

◊ 9. aprīlī **Brocēnu kultūras centrā** komiķa Aleksandra Guzenko stāvizrāde “Jūtu impērija”.

◊ 10. aprīlī **Saldū, Avotu ielā 12**, Saldus Tautas teātra studijas izrāde “Mazmājiņas mistērija” un Saldus Tautas teātra izrāde “Kaķi un vīrieši”.

◊ 15. aprīlī **Rojas kultūras centrā** – izrādē “Tētis pēc 20 gadiem” viesosies Ainārs Ančevskis.

◊ 15. aprīlī **Talsu kultūras centrā** – komiķa Aleksandra Guzenko trešā solo izrāde “Jūtu impērija”.

◊ 18. aprīlī **Liepājas teātrī** pirmizrāde – Klēra Barona “Deju nācija”. Režisores Paulas Pļavnieces iestudējums vēstī par deju, tās centrā ir 11 līdz 13 gadus vecas deju grupas meitenes, kuras vada ambīcijas, draudzība un vēlme iekarot pasauli. Ar dejas palīdzību atklāsies viņu slēptākie sapņi, mērķi un bailes. Lomās: Everita Pjāta-Gertnere, Inese Kučinska, Anda Albuže, Anete Rimkus, Signe Dancīte, Laura Jeruma, Karīna Tatarinova, Sandis Pēcis, Kaspars Kārklīšs.

◊ 23. aprīlī **Talsu kultūras centrā** – Reiņa Pižika stāvizrāde “Reinim ir sakrājiņš”.

◊ 23. aprīlī **Brocēnu kultūras centrā** izrāde “Mazpiļšēta”.

Māksla

◊ Līdz 18. aprīlim **Sabiles mākslas, kultūras un tūrisma centrā** skatāma Rūtas Kalmukas laikmetīgās fotogrāfijas izstāde, savukārt 11. aprīlī izstādes ietvaros notiks “BUTŌ Lab” deju performance.

◊ Līdz 18. aprīlim **Jaņa Rozentāla Saldus vēstures un mākslas muzejā** Jaņa Rozentāla prēmijas kandidātu mākslas darbu izstāde “Saldus laikmetīgais portrets”.

◊ Līdz 3. maijam **Liepājas muzejā** skatāma fotomākslinieka Andra Zēģera darbu izstāde “Saules akmens”, kas veltīta dzintaram un iezīmē Liepājas muzeja centienus nākamā gada sākumā Eiropas kultūras galvaspilsētas “Liepāja 2027” ietvaros izveidot apjomīgu starptautisku dzintara izstādi “Baltijas dzintars pārsteidz pasauli”. Tās ir lielformāta fotogrāfijas no Liepājas muzeja krājuma, kurās dzintars redzams tuvplānā, atklājoties jaunā un neparastā veidolā.

◊ Aprīlī **Jaņa Rozentāla Saldus vēstures un mākslas muzejā** mākslas doktora un Jaņa Rozentāla mazmazmazdēla Anša Rozentāla personālizstāde “Rozentāls par Rozentālu”. Autoram glezniecība ir kā domāšanas un darba process. Viņa uzņemtas fotogrāfijas kalpo par sākumpunktu gleznieciskai kompozīcijai, attēls no dokumentāla realitātes fiksējuma pārtop par vizuāli un kompozicionāli koncentrētu mākslas darbu.